rupem cursul nefericit al istoriei noastre și să construim din România un stat democratic și prosper. De aceea, înțelegerea comentariilor din volumul 4 nu poate fi deplină decât după parcurgerea comentariilor din primele trei volume, pentru că ceea ce i s-a întâmplat națiunii române în timpul revoluției din 1989–1990 i s-a mai întâmplat de câteva ori în istorie. Aceste volume reprezintă, prin expunerea nedisimulată a erorilor și defectelor politice făcute în trecut și repetate astăzi, contribuția mea la efortul actual al națiunii române.

Autorul

Capitolul I
IAȘI – 14 DECEMBRIE 1989
ÎNCEPUTUL REVOLUȚIEI

Moto:

Moldova a produs multe proiecte, de aici au pornit multe idei, preluate de alte spații din România. Gloria schimbării este egoistă și prea dorită pentru a putea fi împărțită cu frații de la Iași.

MIHAI DORIN – istoric

Întâmplările de la Iași din ziua de 14 decembrie 1989 sunt de regulă amintite în treacăt, ca o revoltă care a fost înăbușită în fașă, sau sunt complet ignorate atunci când este deschisă cronologia revoluției. Unele articole, studii și volume, deși pledează pentru o implicare a Uniunii Sovietice în schimbarea de regim din România, uită să analizeze tentativa de revoltă din orașul aflat doar la câțiva kilometri de URSS. Altele – cu toate că își construiesc argumentația pe alegerea orașului Timișoara drept loc al scânteii revoluționare, pentru că acolo fusese activist Ion Iliescu – uită că acesta fusese și prim-secretar la Iași. În sfârșit, importanța acordată orașului Timișoara, ca început al evenimentelor violente ce au caracterizat revoluția română, face din Iași un episod neînsemnat, în primul rând pentru că mișcarea de acolo a eșuat. Este nedrept. Soluția pentru stabilirea rolului jucat de orașul Iași în afara sau la începutul revoluției este, din punct de vedere logic, foarte simplă: trebuie găsită, dacă există, legătura între evenimentele din capitala Moldovei și cele din capitala Banatului.

Au existat anumite fenomene care sunt comune evenimentelor din cele două orașe? Putem identifica date care să lămurească faptul că tentativa de revoltă de la Iași a fost o încercare a cuiva – poporul român, un grup de conspiratori, sovieticii sau americanii – care a reușit apoi să o ducă la final abia la Timișoara? Vom încerca să descifrăm pas cu pas misterul începutului revoluției.

Teama lui Ceaușescu de invazie

Timp de mai multe luni din anul 1989, Nicolae Ceaușescu a fost preocupat de posibilitatea ca statele Tratatului de la Varșovia sau numai URSS să invadeze România. De fiecare dată, pe toate canalele a primit același răspuns: URSS a renunțat definitiv la doctrina intervenției militare în statele comuniste europene, atitudine care constituie o garanție pentru dorința sa de a se înțelege cu Statele Unite. În ce privește celelalte membre ale Tratatului de la Varșovia, Ceaușescu a fost informat de DIA că acestea nu mai sunt în stare să organizeze și să susțină logistic o acțiune de tipul celei din Cehoslovacia din 1968, forțele lor militare fiind în proces de dezorganizare și de pierdere a capacității operaționale. În particular, forțele armate ale Ungariei trecuseră la desființarea publică a unor unități de tancuri și notificaseră Statelor Unite și Uniunii Sovietice disponibilitatea de a se conforma proiectului „Cer deschis", care ar fi permis monitorizarea mișcărilor de trupe și tehnică din regiune. Aceste gesturi aveau însă o anumită relativitate în ce privește cazul România, deoarece informația despre nivelul înțelegerilor sovieto-americane venise de mult, iar miza pe o eventuală contradicție între cele două Mari Puteri nu putea fi luată în calcul. Dimpotrivă. În ciuda disproporției numerice între forțe, strategii statelor Tratatului de la Varșovia știau că o eventuală invazie în România va ridica cel puțin două tipuri de rezistență: 1. Confruntare armată cu trupele

române care, deși slăbite și prost înzestrate, își păstrau comanda centralizată și unitatea de acțiune (ceea ce începuse deja să se degradeze în armatele statelor vecine) și 2. Solidarizarea populației în jurul lui Nicolae Ceaușescu, în loc să-l înlăture. De aceea, orice intervenție în România trebuia fie să ia caracterul unei lovituri de palat – date de oamenii Moscovei –, fie să acționeze prin subversiune cu ajutorul unor unități ale forțelor speciale, fie să provoace o revoltă populară. Având în vedere situația specială a Puterii în țara noastră, combinată cu inactivitatea masei, URSS era nevoită să încerce de la una la toate cele trei metode.

Marele semn de întrebare care persistă asupra felului în care a reacționat regimul comunist din România la primele tentative de intervenție, atât la Iași, cât și la Timișoara, este desenat de contradicția între convingerea autorului că Nicolae Ceaușescu știa ce se întâmplă în Europa de Est, că era informat asupra deciziei de a fi înlăturat, și măsurile pe care orice om normal în fața unui pericol iminent și c-u atât mai mult un dictator cramponat de scaunul său le ar fi luat pentru a se apăra. Or, aparența de surpriză a incidentelor din Timișoara, care justifică deruta și improvizația dictatorului român în fața producerii incidentelor, conduce spre imaginea unei inconștiențe sau a unei ruperi bruște de realitate din partea lui Nicolae Ceaușescu. Să încercăm, fiecare dintre noi, să ne punem în situația lui. Aflăm că Statele Unite și URSS s-au înțeles să ne înlăture, vedem cum au fost înlăturați ceilalți lideri comuniști prin lovituri de palat sau lovituri de stat, suntem informați despre manevrele militare desfășurate de trupele URSS și ale Tratatului de la Varșovia la granițele noastre. O minimă prevedere ne obligă să luăm anumite măsuri, cum ar fi trecerea Armatei, Securității și Miliției în stare de alarmă, informarea amplă a cetățenilor prin intermediul presei, îmbunătățirea aprovizionării populației cu alimente, creșterea activității diplomatice pentru a preveni și împiedica intervenția, negocierea unei soluții. Ceaușescu nu

face nimic din toate astea. Majoritatea trupelor unităților de infanterie, dar și subunități de Miliție sunt în continuare dislocate la centrele județene de strângere a recoltei (peste 80 000 de militari în termen, o treime din efective); instruirea efectivelor și mai ales tragerile cu armamentul din dotare sunt suspendate de mult și nu se reiau; planurile de reparații și de aprovizionare cu combustibil pentru tehnica de luptă nu se respectă; organele de ordine interioară intră în alarmă pe timpul congresului din noiembrie, apoi sunt scoase din misiuni, singura acțiune fiind constituirea patrulelor mixte, subofițer plus militari în termen înarmați, dar fără muniție, care bântuie noaptea pe străzile marilor orașe; subunitățile de cercetare ale Armatei rămân în cazărmi în loc să treacă la operații de verificare a terenului și scotocire; populația nu primește alimente și nu se face nimic pentru aprovizionarea cu benzină a benzinăriilor; încălzirea locuințelor lasă în continuare de dorit; la televizor programul este redus la două ore, acoperite cu propagandă de cea mai proastă factură, reluată din procedeele anilor '50.

Ce se întâmpla cu Puterea în România? Ea pare dominată de inconștiență. Nu avem alt răspuns decât acela dat și în cazul dictatorilor anteriori, Carol al II lea și Ion Antonescu: concentrarea Puterii la vârf în mâna unui om a condus la blocajul total al statului, reprezentat de ansamblul mecanismelor sale decizionale, acționale și administrative, astfel încât orice mișcare pe harta politică și administrativă a statului ajunsese să depindă de capacitatea organizatorică, de viziunile personale, de fondul cultural și nu în ultimă instanță de starea de sănătate a liderului absolut. Situația a fost și mai mult adâncită de faptul că indivizii aflați în aparatul de vârf al statului, în imediata apropiere a lui Ceaușescu sau în structurile cu care el lucra direct, deveniseră cu toții conștienți de evoluția evenimentelor din Europa, dar și de situația internă a țării și așteptau paralizați să se întâmple ceva, foarte greu de înțeles

ce anume. Să plece Ceaușescu singur? Să arate cu degetul spre unul dintre ei pentru a-l desemna ca succesor? Să facă un infarct sau o comoție cerebrală? Să-l împuște careva din Securitate sau din Armată și ei să răsufle ușurați? La acest tablou suprarealist nu exista atunci decât alternativa intervenției sovietice. Să fi fost vreunul din anturajul lui Ceaușescu atât de nebun încât să creadă că o intervenție străină, convențională sau neconvențională, odată petrecută ca expresie a inactivității lor, a inutilităților lor pentru o schimbare, i-ar mai fi păstrat în funcții? Este absurd. În fața acestei situații absurde nu ne rămâne decât să ne continuăm investigația, în efortul de a înțelege ceva din mecanismele care au facilitat și provocat revoluția din decembrie, încercând să dăm răspunsuri pe rând la întrebările de mai sus.

Teama de invazie a lui Ceaușescu era reală și avem informații că era preocupat de acest subiect. Însă, de la început, Ceaușescu nu a văzut mai departe de imaginea unei invazii de tip Cehoslovacia 1968, fără să înțeleagă faptul că existau deja metode mult mai moderne, evoluate de acțiune. El a pus loviturile de stat din celelalte țări comuniste pe seama infiltrării superioare și controlului sovietic din acele partide, lucru pe care îl considera prea puțin avansat în România. Pe de altă parte, în acea perioadă critică s-a derulat un fenomen dintre cele mai curioase și suspecte: pe de o parte veneau informații alarmante de la grăniceri și Securitate, inclusiv de la rețelele românești care operau în Basarabia, despre mișcările de trupe sovietice pe întreaga linie a granitei, de la Siret la Galați, iar DIA răspundea că sunt mișcări nesemnificative, și Milea îi transmitea asta mai departe lui Ceaușescu. Acesta a rămas în alertă, însă cel puțin până la 21 decembrie 1989 nu a crezut posibilă o invazie sovietică, nu din considerente militare, ci din convingerea lui că „poporul român se va ridica la unison". Asta nu l-a împiedicat să folosească argumentul pericolului de invazie pentru a-l determina pe